

کنفرانس بین‌المللی هامبورگ ( خردادماه ۱۳۴۶ )

## وسائل فنی و آموزش موسیقی

مقام صفحه، رادیو، تلویزیون و فیلم

از دکتر مهدی برکشلی  
استاد دانشگاه



در شماره ۱۴۵ این مجله در مقاله‌ای تحت عنوان فوق‌گزارشی از جریان کنفرانس هامبورگ و مسائل مورد بحث تشریح گردید . یکی از مسائل مؤثر در آموزش موسیقی صفحه است که اهمیت و چگونگی استفاده از آن در معالجات مختلف در کنفرانس فوق‌مورد مطالعه قرار گرفت و اطلاع حاصل شد که در بسیاری از معالجات مرفقی آموزش موسیقی را در مدارس بوسله صفحه کامل می‌کنند و اکثر دبیرستانها و دانشکده‌ها دارای «صفحه خانه» میباشند . در مقاله زیر آقای دکتر برکشلی حدود استفاده از صفحه و چگونگی آنرا در معالجات بزرگ شرح می‌دهند .

### صفحه خانه در آلمان :

«هربرت شرمال» (Herbert Schermall) نماینده جامعه بین‌المللی کتابخانه‌های موسیقی گزارشی از موضوع استفاده از صفحه و وجود «صفحه خانه» در کتابخانه‌های ملی و کنسرواتوارها و انستیتوهای موزیکولوژی آلمان ابراد نمودند که خلاصه آن بدین شرح است :

در سال ۱۹۵۱ در آلمان غربی ۵۲۵۳ کتابخانه موجود بوده است که رویهم  
 ۳۹۰۲۷۶۸ جلد کتاب داشته‌اند. این عده تا سال اخیر افزایش یافته و اکنون  
 تعداد کتابخانه‌ها به ۶۹۵۸ و تعداد کتابها به ۶۹۷۲۹۶۱ واحد رسیده است. ولی  
 متأسفانه کتابخانه‌های موسیقی با همان سرعت ترقی ننموده‌است و اکنون فقط ۳۵ کتابخانه  
 موسیقی در آلمان غربی موجود است که ۱۱ تای آنها دارای «صفحه‌خانه» میباشند.  
 این صفحه‌خانه‌ها اغلب بوسائل شنوایی از قبیل گوشی‌ها و اطاقهای انفرادی، دستگاه  
 انتقال بوسیله رادیو و سالن‌های رضایت بخش از حیث آکوستیک مجهزند ولی به علت  
 کمی بودجه مجبور بصرفه‌جویی بوده و چنانکه شاید و باید همگی مفید واقع نمیشوند.



نویسنده مقاله در میان چندتن از نمایندگان کشورهای مختلف در کنگره

فرض دادن صفحه برای آنها امکان‌پذیر نیست و همچنین به علت نقص در وسائل فنی  
 هنوز تشکیلاتی که بتوانند بطور منظم جلسات گوش دادن صفحه دائم نماید وجود  
 ندارد.

در آلمان فقط يك صفحه‌خانه چنانکه شاید و باید از هر حیث کامل شده است و  
 آن صفحه‌خانه قسمت موسیقی کتابخانه معروف «Amerikagedenk bibliathek»  
 است. اعطای پنج میلیون و نیم مارك ملت امریکا برای ساختمان و خریدهای اولیه  
 آن بکاررفته و در ۲۰ سپتامبر ۱۹۵۴ افتتاح گردیده است. در این صفحه‌خانه ۱۶۰۰  
 صفحه موجود است که بوسیله يك فیش‌دان منظم پیدا کردن نام اثر و ارکستر و رهبر

ارکستر اجراکننده و سایر مشخصات آن با آسانی در دسترس طالب قرار می‌گیرد و نکته جالب این است که همه صفحات همراه با پارتهای بیون بوده و شخص می‌تواند ضمن گوش دادن از پارتهای بیون نیز استفاده نماید. این صفحه خانه دارای ۳ اطاق انفرادی است و هر کس می‌تواند هر اطاق را تا سه ربع ساعت برای گوش دادن صفحه دلخواه خود اشغال نماید. اکنون که دو سال و نیم از افتتاح این صفحه خانه می‌گذرد اطاقها همیشه تا یک هفته قبل گرفته شده است.

صفحاتی که مورد استفاده قرار می‌گیرد اغلب در آلمان تهیه شده و کاتالک‌هایی از صفحات منتخب و مخصوصاً کاتالک «بیلفلد» (Bielefeld) برای موسیقی کلاسیک راهنمای مؤثری برای طالبین است.

از بیشتر موسیقی دانان بزرگ آثار فراوانی در آلمان صفحه برداری شده است.

از ژان سباستین باخ ۳۵ اثر در ۵۱۰ نوع اجرا (Interpretation)

از بتهوون ۱۱۸ اثر در ۳۱۵ نوع اجرا.

۳۲ سنات بتهوون با ۹۶ نوع اجرا و سمفونی نهم او با ۷۹ نوع اجرا صفحه.

برداری شده است.

صفحات فوق شامل همه نوع آثار آوازی و سازی است و دفتر آمار صفحه.

خانه نشان می‌دهد که از ۲۰ سپتامبر ۱۹۵۴ تا ۳۱ مارس ۱۹۵۷ مجموعاً ۳۷۳۴۹ صفحه بوسیله ۲۸۱۲۸ شنونده در سه اطاق انفرادی صفحه خانه گوش داده شده است که ۴۵ درصد آنها از جوانان بوده‌اند.

هر صفحه همراه با فیشی است که شماره دفعات استفاده شده در آن ثبت می‌شود. مقایسه این فیشها نشان می‌دهد که موسیقی اپرا و قطعات منتخب آواز و موسیقی سمفونیک بخصوص کنسرتوها و موسیقی پیانو و موسیقی مجلسی بیشتر طالب داشته است.

آهنگ سازانی که آثارشان بیش از همه خواسته شده است عبارتند از:

«وردی» - (اپراها و قطعات منتخب از آنها)

بتهوون - سناتهای پیانو و اپرا بیش از سمفونیها خواسته و نواخته شده است.

بین سمفونیها بیشتر سمفونی پنجم و سمفونی سوم و سمفونی نهم طالب داشته است.

بوچینی - (اپراها و قطعات منتخب از آنها)

باخ - موسیقی ارگ و کنسرتو «براندن بورژوا»

موزارت - سمفونیها و کنسرتوها.

از نوع موسیقی کلاسیک بیش از همه کلاین ناخت موزیک (Kleine Nachtmusik)

از مزارت و از نوع موسیقی مدرن «بلرو» (Boléro) از «راول» گوش داده شده است.

از خوانندگان بیش از همه «انریکو کاروز» (Enrico Caruso) و «مار بودل موناکو»

(Mario del Monaco) طالب داشته است.

برای امکان استفاده طالبین از خواندن موسیقی هنگام گوش کردن صفحه ، خرید هر صفحه جدید برای صفحه خانه همراه با خرید پارتیسیون آن و یا اقل تنظیم بیانوی آن انجام میشود . علاوه در تالار مطالعه صفحه خانه همه نوع پارتیسیون کلاسیک و مدرن موجود است .

از موسیقی مدرن پارتیسیون های پنج آهنگ ساز مشهور که بنام « پنج بزرگ » معروف شده اند وجود دارد :

بارتک، هندمیت، شونبرگ، ریشارد اشتروس و ستراوینسکی .  
علاوه هر صفحه که از موسیقی جدید در آلمان گرفته میشود در صفحه خانه موجود است .  
همچنین تمام صفحات سری « آرشیو » (ARCHIV) از کمپانی « دوپچ گرامافون » (Deutsche Gramaphon) و ۸۰ صفحه سری فولک و بزرگورد (Folkwayse-Records) نیویورک و قریب ۸۰ اپرای کامل .

صفحه خانه علاوه بر اطاقهای انفرادی دارای تالار مخصوصی است که در آن برنامه های منظمی برای استفاده عموم از صفحه تنظیم و اجرا می گردد . برنامه ها سالیانه پیش بینی و چاپ شده و برای دوستانان صفحه فرستاده میشود . این برنامه ها متنوع و تحت عنوان های خاصی مانند « Dichtung und Vortrag » (درستال ادبی) و « ادبیات و موسیقی » هدایت میشوند .  
در برنامه « درستال ادبی » تاکنون ۱۱ بار « نوست » از گونه اجرا شده و طالب فراوان داشته است .

آنچه بعنوان نتیجه از گزارش فوق میتوان بیان نمود این است که صفحه یکی از وسایل فنی مؤثر در آموزش موسیقی است ولی مانند سایر وسایل فنی حدود نتایج حاصل بستگی بنوع استفاده از آن دارد .

### صفحه خانه ملی بلژیک گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

«ژان سالکن» (Jean Salkin) مدیسلم D. N. B. «صفحه خانه ملی بلژیک» (Discotheque Nationale de Belgique) گزارشی از چگونگی تشکیل و طرز کار «صفحه خانه ملی» بلژیک ارائه نمود که خلاصه آن بدین شرح است :  
صفحه خانه ملی بلژیک انجمنی است ملی که بمنظور قرض دادن صفحه های «ریش شیار» (Microsilion) از موسیقی کلاسیک و آثار ادبی ب مردم تشکیل شده است و تحت مقررات خاصی انجام وظیفه می کند .

حق عضویت ماهانه ۲۵۰ فرانک بلژیک است و کرایه هفتگی هر صفحه ۱۲ فرانک است . هر عضو خود مسئول تحویل و تحول صفحه است . سوزنهای دستکاههای اعضا متناوباً زیر میکروسکپ امتحان می شود و صفحات در مورد خروج و دخول بازدید می گردد و جبران خسارت صفحات کم شده با خراب شده بعهده عضو مسئول است .

تعداد صفحات این صفحه‌خانه تاکنون به شش هزار رسیده است که مجموعه آثار هنری و فنی پرارزش موسیقی است شامل آثار قدیم و کلاسیک و درمانتیک و مدرن و معاصر از آواز «گرگورین» گرفته تا موسیقی «کنکرت» ( رجوع شود بشماره ۲ ) و الکترونیک با انواع اجراهای گوناگون .

صفحه‌خانه ملی بلژیک چهاردهم نوامبر ۱۹۵۶ افتتاح گردید و تاکنون هفت ماه از تأسیس آن می‌گذرد . در آغاز عضوی نداشت و برای شناسائی هدف آن مردم و جلب داوطلبین عضویت کنسرت بزرگی در شب افتتاح تحت ریاست عالیہ ملکه الیزابت و با حضور معظم له در کاخ هنرهای زیبای بلژیک در بروکسل تشکیل گردید . این کنسرت تنها وسیله تبلیغ صفحه‌خانه برای معرفی هدف و پذیرفتن اعضا، بود . اکنون صفحه‌خانه دارای ۱۲۰۰ عضو میباشد ولی اطمینان حاصل است که دست کم پنجهزار نفر در بلژیک علاقمند بوضع بوده و بعلت عدم اطلاع از تشکیل آن تاکنون به عضویت در نیامده‌اند . اینک تشکیل شعباتی در ولایات مورد مطالعه قرار گرفته است .

نخستین درسی که از این تجربه بدست می‌آید این است که با وجود بودن رادیو و تلویزیون و برنامه‌های کنسرت جمعیت زیادی از مردم حاضرند از منزل خود حرکت کرده و گاهی با طی مسافتات طولانی بصفحه‌خانه مراجعه نموده و از فوائد آن برخوردار شوند .

چه عللی موجب این استقبال مردم شده است ؟ شاید یکی از علت‌ها تازگی آن باشد ولی علت اصلی آنست که هر کس بکمک صفحه‌خانه میتواند برنامه شخصی خود را از لحاظ شناسائی موسیقی و تکامل آن اجرا نماید و با انتخاب صفحات مناسب و دلخواه هر کس با ذوق و شوق شخصی اطلاعات خود را کامل می‌کند در حالیکه رادیو و تلویزیون هر چند دارای برنامه‌های آموزنده و مشغول‌کننده باشد وضع و روش خاصی را در تعلیم موسیقی بشنونده تحمیل می‌کند و بدیهی است محدود ساختن آزادی شخصی حتی در مورد تعلیم و تربیت خلاف خصلت ذاتی انسان است .

درس دومی که از این تجربه حاصل میشود این است که صفحه‌خانه بدون کمک مستمر خارجی میتواند فقط بعایدی خود متکی بوده و بکار خود ادامه دهد . چه همین که سرمایه اولیه برای خرید صفحات مصرف گردید . از طرفی مبالغ در یسافتی بابت حق عضویت میتواند مخارج ثابت را از قبیل پرسنل و اجاره محل و مخارج عمومی تامین نماید و از طرف دیگر ۷۵ درصد از مبالغ دریافتی بابت کرایه صفحه برای ترمیم صفحات از بین رفته مصرف شده و ۲۵ درصد آن برای توسعه صفحه‌خانه کنار گذاشته میشود .

مسئله مهمی که در تشکیل صفحه‌خانه در آغاز باعث نگرانی شد موضوع

ظرافت و کمی عمر صفحات « ریزشیار » بود. عمر فرضی هر یک از این صفحات را ۳۰ بار گرفتیم (مقصود ۳۰ بار قرض دادن است).

پس اگر صفحه‌ای در مدت کمتر از ۳۰ بار غیرقابل استفاده شد علت آن در اثر اتفاقاتی است که مسئول آن استفاده‌کننده است و باید از همین بابت جریمه‌ای پردازد و یا در اثر تأخیر در اجاره که از بابت آن نیز برای هر روز و برای هر صفحه طالب باید ۲ فرانک بلژیک جریمه پردازد. با این حساب بطور متوسط عمر هر صفحه را میتوان عملاً ۲ بار فرض نمود.

در عمل حساب فوق با تجربه وفق ندارد و نتیجه آزمایش چند ماهه در صفحه‌خانه بلژیک این بود که عمر متوسط هر صفحه خیلی پیش از میزان فوق است و این از نظر مادی بنفع صفحه‌خانه است چه از بین ۳۵۰۰۰ صفحه قرض داده شده فقط هفتاد عدد آن در اثر اتفاقات از بین رفته و محتاج بتعویض شده‌اند. یعنی در حدود یک پانصدم از طرف دیگر در مدت این هفت ماه که از عمر صفحه‌خانه می‌گذرد هنوز احتیاجی بتعویض صفحه در اثر استعمال زیاده از حد احساس نشده است. با اینکه چندین صد از صفحات از حد نصاب عمر پیش‌بینی شده در حساب فوق گذشته‌اند.

در این شرایط شکی نیست که یک چنین تشکیلاتی قادر است بدون کمک خارجی و فقط از راه عایدی‌های معمولی خود دستگاه آموزش بوسیله صفحه‌را بچرخاند.

اکنون با تجربیاتی که از صفحه‌خانه بلژیک اندوخته‌ایم میتوان با اطمینان خاطر آینده درخشانی برای روش آموزش موسیقی بوسیله صفحه‌خانه پیش‌بینی نمود. گمان می‌رود تا چند سال دیگر در بسیاری از شهرهای مهم اروپا صفحه‌خانه ایجاد گردد چنانکه تاکنون از منابع فراوانی برای دریافت اطلاعات لازم در این مورد بصفحه‌خانه بلژیک مراجعه و مکاتبه شده است. بنابراین موقع آن رسیده است که اولاً در تشکیل این قبیل مؤسسات تسریع شود و ثانیاً اصول یک همکاری شایسته بین صفحه‌خانه‌های آینده پی‌ریزی شود بخصوص ایجاد یک فدراسیون بین‌المللی که بشورای بین‌المللی موسیقی وابسته شود پیش‌بینی گردد.

این فدراسیون بین‌المللی میتواند روش مشترکی در باره مسائل زیر اتخاذ نماید:

۱ - سیاست در مقابل سازندگان و توزیع‌کنندگان و فروشندگان صفحه.

۲ - سیاست خرید صفحه.

۳ - ایجاد و قبول یک دستگاه بین‌المللی تقسیم‌بندی (classement) صفحات.

۴ - تبادل اطلاعات و کاتالک

۵ - ایجاد مرکز اطلاعات صفحه‌شناسی برای جمع‌آوری مدارک لازم از

مجلات تخصصی و غیره در مورد کیفیت و جنس و مشخصات صفحه‌هایی که در کارخانه‌های مختلف ساخته میشود.

۶ - تشکیل فستیوال سالیانه صفحه که در آن بهترین انواع صفحه از حیث کیفیت مادی و معنوی به عرض نمایش گذارده شود. صفحه خانه ملی بلسویک ابتکار تشکیل فستیوال فوق را در نمایشگاه ۱۹۵۸ بروکسل بخود اختصاص داده و از هم اکنون اقدام لازم برای تهیه مقدمات فراهم آورده است.

از نظر فرهنگی هنوز میدان وسیع فعالیت در زمینه استفاده از صفحه خانه پیموده نشده است. صفحه خانه نه تنها از نظر آموزش موسیقی مفید واقع میشود بلکه ممکن است مرکزی برای نگهداری مدارک صدائی از الحان مرغان گرفته تا سخنان تاریخی مردان بزرگ عصر حاضر باشد و از نظر آموزش و پرورش عمومی مانند تاریخ و جغرافی، ادبیات و تاریخ طبیعی مفید واقع گردد.

آیاتاکنون مرکزی برای نگهداری موسیقی و قسمت های صدائی فیلم های تاریخی و هنری تشکیل شده است؛ آیداستگاهی برای جمع آوری و نگهداری آثار صدائی مهمی از ادبیات و موسیقی که بلاانقطاع از رادیوهای جهان پخش میشود ایجاد گشته است؛

آیداصفحه خانه یا صداخانه هائی که تاکنون در کشورهای گیتی تشکیل یافته شعباتی برای منظوره های خاصی از قبیل تهیه صفحات آموزشی در مدارس و دانشگاهها یا تهیه صفحات صدائی خاصی بمنظور استفاده در تئاتر و یا تهیه صفحات سخنرانی های تفسیری برای دوره های آموزشی موسیقی و محافل جوانان و یا تهیه صفحات کنفرانس و موسیقی خاصی بمنظور استفاده در دوره های کارگران و غیره تأسیس شده است یا نه؛ اینها اهم مسائلی است که بدون شك صداخانه های جهان بآن برخورد نموده و بجل آنها توفیق حاصل خواهند نمود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی